

Organisations-Danmark opruster bag kulisserne

Langt fra mediernes søgelys har de folkelige organisationer gennemført deres egne strukturreformer – Målet er maksimal indflydelse i det nye politiske landskab – Politiske partier og arbejdsmarkedsorganisationer rider med på bølgen – Risiko for medlemsflugt, hvis lokalafdelinger kommer for langt væk fra det menige medlem

Opbrud

Det kan være en ømtålelig og følsom proces at ændre en organisation.

I STRUKTURREFORMENS SKYGGE er en lavine af reformer, der berører langt de fleste danskere, i al ubemærkethed rullet ind over Danmark. Mens mediernes har fokuseret på de nye stor-kommuner og regioner, står organisations-Danmark midt i et gigantisk opbrud af mindst lige så store dimensioner.

Folkelige organisationer som Ældre Sagen, Kræftens Bekæmpelse og Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger, der tilsammen har over 2 millioner medlemmer, har hidtil været bygget op om de gamle kommune- og amtsgrænser. Strukturreformen har ikke bare givet dem anledning til at ændre på deres struktur. Mange har også benyttet lejligheden til at slanke organisationen, gennemføre kvalitetstjek og skærpe ressourcerne for at sikre sig maksimal politisk indflydelse på deres respektive områder.

Centrale aktører på arbejdsmarkedet som LO, FTF, DI og DA har gennemført tilsvarende ændringer for at tilpasse sig det nye danmarkskort og sætte størst mulige fingeraftryk på beskæftigelsespolitikken.

De fleste politiske partier har også været i gang med en større ændring af deres organisationer for at trimme partiapparatet, tilpasse sig den nye kommunale virkelighed og sikre større gennemslagskraft i medierne. Deres fokus har også været rettet mod den valgkredsreform, der fulgte i kølvandet på strukturreformen. Den har i sagens natur udløst stribevis af lokal utilfredshed blandt mange politikere, hvis kreds pludselig bliver usikker som følge af helt nye inddelinger.

Lektor i politisk sociologi ved Institut for Statskundskab på Syddansk Universitet, Klaus

Hüls Levinsen, har netop fået økonomiske midler til at iværksætte et stort forskningsprojekt, der bl.a. skal undersøge, hvilke konsekvenser strukturreformen har for danskernes deltagelse i det lokale foreningsliv, og hvorvidt samspillet mellem kommunale myndigheder og foreningslivet ændrer sig som følge af reformen.

“Man kan forestille sig, at afstanden mellem borgerne og de store organisationer og foreninger bliver større, ligesom afstanden mellem borgere og politikere generelt bliver større med den nye strukturreform. For den enkelte borger giver det vanskeligere betingelser for at engagere og involvere sig i foreningslivet. Mange foreninger løser også nogle kommunale opgaver. Når nu posen bliver rystet, kan man forestille sig, at foreningerne ikke længere vil udgøre det samme bindeled mellem det offentlige og civilsamfundet,” siger Klaus Hüls Levinsen.

Omkalfatringen af organisationernes danmarkskort er ikke kommet som en tyv om natten. Trods den manglende opmærksomhed i medierne har de fleste organisationer arbejdet i halve og hele år for at sikre en ny og langtidsholdbar struktur. Der har været nedsat særlige udvalg og afholdt ekstraordinære generalforsamlinger, kongresser eller repræsentantskabsmøder, inden det endelige snit blev lagt.

Øget indflydelse

At ændre grundlæggende på en organisations struktur og medlemsdemokrati er en overordentligt ømtålelig og politisk følsom proces. Magten bliver ofte samlet på færre hænder. Magtbalancer forrykkes. Engagerede og loyale

medlemmer føler sig kørt ud på et sidespor. Lokalforeninger bliver lagt sammen mod deres ønske. Der vedtages nye procedurer for valg af delegerede til organisationens øverste myndighed. Selv navne på nye lokalafdelinger kan skabe alvorlig splid.

De Samvirkende Invalideorganisationer, DSI, har med sine omkring 320.000 medlemmer fordelt på 32 forskellige handicaporganisationer gennemført en stor organisatorisk ændring, der skal give paraplyorganisationen øget indflydelse på fremtidens socialpolitik.

Hidtil har DSI haft 15 amtsafdelinger. De er nu blevet nedlagt. I stedet er det lykkedes for DSI at stifte en helt ny afdeling i stort set alle 98 kommuner. Kun Læsø mangler for at få hele pladen fuld. Når DSI har valgt denne model, hænger det også sammen med, at de har fået bemyndigelse til at udpege repræsentanter til de nye lovpligtige kommunale handicapråd, der blev etableret sidste år. De skal fremover høres om alle sager, der vedrører mennesker med handicap.

Op mod 1.400 tillidsfolk fra handicaporganisationer som SIND, Dansk Blindesamfund, Scleroseforeningen og Landsforeningen LEV har nu meldt sig under fanerne for at tage del i de nye i afdelingers bestyrelsesarbejde. DSI håber, at det kan være med til at lægge pres på de kommunale politikere og sikre de bedst mulige forhold for handicappede. Se figur 1.

“Kommunerne er hovedindgangen til den offentlige sektor for alle mennesker, også mennesker med handicap. Derfor skal vi være til stede i de nye kommuner for at varetage vores medlemmers interesser. Vi har også fået flere aktive tillidsfolk. Amterne har været langt væk, og derfor har det hidtil været svært at få folk til at engagere sig vildt og voldsomt. Nu er det kommet tættere på, og det har fået nye folk på banen. Tiden må så vise, om vi får større indflydelse. Vi håber selvfølgelig på det. Vi bliver måske også mere kendte nu i lokalområderne, også gennem pressen, da vi har nogle folk, som kan sætte sager på dagsordenen i lokale blade,” siger Henrik Søndergaard, organisationskonsulent i DSI og ansvarlig for sekretariatsbetjeningen af de lokale afdelinger.

En af landet mest magtfulde interesseorganisationer, Ældre Sagen med 492.000 medlemmer, har også ændret sin organisation for at øge indflydelsen på ældre- og sundhedspolitikken. Foreningens nuværende 222 lokalkomiteer er bevaret. Men i kommuner med flere lokalkomiteer oprettes et koordinationsud-

valg, som fremover bliver Ældre Sagens lokale talerør. “Det er vigtigt, at vi har et meget decentralt led. Men vi har analyseret, at vi står stærkere politisk, hvis der er ét og kun ét talerør i en kommune, så man ved, hvem man skal henvende sig til. Samtidig kan vi blive en stærk mod- og medspiller i forhold til kommunen,” siger afdelingschef Finn Brændgaard.

De 16 kredscomiteer, som har fulgt de gamle amtsgrænser, bliver til gengæld nedlagt til fordel for 10 distrikter, der skal koordinere Ældre Sagens aktiviteter.

“Der ligger ikke så meget politik i de nye regioner. Så det tager vi ikke så meget hensyn til. Men vi opretter til gengæld et helt nyt sygehusudvalg centralt, som skal følge med i de fem regionale sygehusstrukturer,” siger Finn Brændgaard.

Fokus på idræt

Også Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger har med sine 1,3 millioner medlemmer fordelt på 5.500 lokalforeninger været gennem en større omstilling. De 24 amtskredse er skåret ned til 16 nye landsdelsforeninger, som fremover bliver grundstenen i DGI. De får også flere ressourcer end de gamle amtskredse, oplyser konstitueret generalsekretær i DGI, Peter Mortensen.

“Vi har ændret organisationen på det centrale niveau. Dels for at være meget tæt på den nye kommunestruktur, dels for at være endnu stærkere i forhold til alle vores 5.500 medlemsforeninger,” siger Peter Mortensen.

DGI ruster sig til et tættere samarbejde med kommunerne. DGI satser bl.a. på at have indgået såkaldte partnerskaber med mindst halvdelen af landets kommuner i år 2010. Til formålet har foreningen udarbejdet et omfattende inspirationsmateriale om alt fra idræt i børnehaven og badminton i skolen til ferielejre, kanoture for singler med børn og seniorfestivaler.

Meget tyder da også på, at strukturreformen sætter mere skub i kommunernes idrætspolitik. To ud af tre har oprettet selvstændige fritids- og kulturudvalg. I de gamle var det færre end hver femte. Det indikerer, at idræt vil få en langt mere fremtrædende rolle end tidligere, og måske blive tættere koblet til områder som forebyggelse, sundhed og integration.

Tendensen bekræftes af en rapport om kommunal idrætspolitik, som Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund på Syddansk Universitet har udarbejdet for

Én hovedindgang

De Samvirkende Invalideorganisationer har stiftet en afdeling i hver kommune. 1.400 tillidsfolk har meldt sig under fanerne.

MM | Topscorere

DSIs organisationers repræsentation i afdelingerne

Forening	Afd.	For-mænd
Landsforeningen LEV	91	16
Dansk Blindsamfund	83	11
Landsforeningen PTU	82	14
Dansk Handicap Forbund	75	6
Landsf. for Bedre Hørelse	73	4
Scleroseforeningen	68	11
Gigtforeningen	67	5
Diabetesforeningen	63	4
Landsforeningen SIND	63	4
Spastikerforeningen	53	

Figur 1: Landsforeningen LEV er topscorer, er til stede i næsten alle bestyrelser og har 16 formandsposter.

Kilde: De Samvirkende Invalideorganisationer.

MM | Størrelsen betyder noget

Kommunernes idrætspolitik opdelt på små og store kommuner, pct.

Antal indbyggere	Idrætspolitik	Eliteidrætspolitik	Andre politikker for bestemte grupper	Støtte til særlige idrætsbegivenheder seneste 5 år	Økonomiske puljer til bestemte formål	Overordnet plan for udbygning mv. af idrætsanlæg	Planer om opvisningshal o.l. for eliteidræt
<5.000	0	0	0	0	37,5	0	0
5-10.000	22,7	0	3,4	14,0	46,4	10,6	7,1
10-20.000	36,2	0	5,3	30,4	68,4	8,6	7,0
20-30.000	66,7	16,7	10,0	53,8	75,6	42,5	36,8
>50.000	86,7	46,7	20,0	93,3	100,0	46,7	35,7

Figur 2: Jo større kommunen er, jo mere aktiv idrætspolitik fører den.

Kilde: "Kommunal Idrætspolitik. Mellem folkeoplysning og velfærd", Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet, for Idrættens Analyseinstitut.

..... Idræt får et skub

DGI vil lave partnerskaber med mindst halvdelen af kommunerne i år 2010.

Kræftens Bekæmpelse sætter ekstra fokus på de nye regioner.

Idrættens Analyseinstitut. Den viser bl.a., at de store kommuner er langt mere tilbøjelige end de små til at iværksætte særlige idræts politikker og målrettede projekter i forhold til eliteidræt, integration, fedme og ældreidræt. Se figur 2.

Kræftens Bekæmpelse begyndte at forberede sig på at omlægge sin struktur helt tilbage i september 2004. Siden er der foregået en livlig debat i alle dele af foreningen. En af de største udfordringer har været at finde en model, der kan fastholde de mange frivillige, der er foreningens fundament.

Med over 350.000 medlemmer og et årligt budget på knap en halv milliard kr. har Kræftens Bekæmpelse hidtil haft en lokalforening i næsten alle kommuner. Sådan bliver det også fremover, men med de færre kommuner er mange afdelinger blevet slået sammen.

For at fastholde det frivillige engagement har man dog valgt at lade en kattede stå åben: Hvis der er flere lokalforeninger i én kommune, kan man vælge at fortsætte denne model i en overgangsperiode på to år.

Samtidig er der oprettet et ekstra led i organisationen. Hidtil har Kræftens Bekæmpelse ikke haft amtskredse. Men nu er der oprettet fem nye regionsudvalg med 5-9 medlemmer. De skal have fokus på kræftbehandlingen i de enkelte regioner og holder valgmøder i den nærmeste fremtid.

Formanden for Kræftens Bekæmpelse, professor Frede Olesen, håber, at de nye lokalafdelinger kan lave en stærk alliance med kommunerne. "De nye kommuner får langt mere indflydelse på forebyggelse, sundhedsfremme og rehabilitering. Vi vil gerne have, at vores lokale foreningsarbejde har en struktur, så vi kan blive en god og tilgængelig dialogpartner for de nye kommuner," siger Frede Olesen.

Parterne prøver sig frem

De store omlægnings i kølvandet på struktur-reformen er også smittet af på arbejdsmarkedsparternes organisationer. LO, FTF, DI og DA er fire af de mest prominente eksempler – og illustrerer samtidig, hvor forskelligt man kan angribe opgaven med at tilpasse sig til det nye danmarkskort. De fire organisationer har bevæget sig ud af hver sit spor.

- **LO** har valgt at læne sig op ad de nye kommuner. De 14 tidligere LO-amter er lagt i graven, mens de 176 lokale LO-afdelinger er skåret ned til 44 større og mere magtfulde sektioner, der især skal fokusere på den kommunale beskæftigelsespolitik.
- **FTF** har udskiftet de tidligere amtskredse med fem regioner, især med sigte på at påvirke den lokale beskæftigelses-, uddannelses- og socialpolitik.
- **DI** har valgt at gå fra 13 til 18 DI-regioner efter at have scannet det nye landkort for tunge industrivirksomheder. De ønsker at komme tættere på kommunerne for at få indflydelse på både erhvervs politik og områder som infrastruktur, folkeskoler og børnehaver.
- **DA** har helt afviklet deres tidligere 15 regioner. I dag dækkes det beskæftigelsesmæssige område i de lokale beskæftigelsesråd fra centralt hold, mens medlemsorganisationerne dækker øvrige områder som erhvervs politik og uddannelse.

Flere formænd for de blot et år gamle LO-sektioner har allerede kritiseret, at de ikke har fået nok ressourcer til at løse deres kerneopgaver

og lider under stort arbejdspress. Det var også et tema, da LO holdt landmøde i Esbjerg i sidste uge. Den nye struktur skal evalueres til foråret med henblik på at rette op på eventuelle skævheder.

De store forskelle på organisationernes strategier bliver endnu mere markante, når man dykker et lag dybere og ser på de enkelte fagforbund.

Socialpædagogernes Landsforbund har vedtaget, at de hidtidige 15 amtskredse fra årsskiftet erstattes af 10 nye og større kredse.

HK havde for få år siden 41 lokale afdelinger. De er nu reduceret, så forbundet fra 1. april blot har 17 lokalafdelinger tilbage. Og meget tyder på, at antallet af HK-afdelinger på lidt længere sigt kommer så langt ned som 7 – som følge af den store spareplan på 170 millioner kr., der er iværksat, efter at forbundet har tabt 16.000 medlemmer på et år. Se også sidste uges Ugebrev.

Arbejdsmarkedsforsker på Aalborg Universitet, lektor Flemming Ibsen, forudser, at der vil komme endnu flere ændringer af organisationerne på sigt. "Man prøver sig lidt frem. Hvis fagbevægelsen taber endnu flere medlemmer, bliver man nødt til at tynde ud i deres repræsentation i sektionerne. Måske vil forbundene også hive ressourcer ud af LO, i takt med at de mister medlemmer, eller begynde at arbejde sammen for at høste stordriftsfordele. Så jeg tror ikke, man har set den endelige struktur endnu," siger Flemming Ibsen.

Rivegilde i partierne

Også de politiske partier har været gennem dybtgående forandringsprocesser. Og selvom det har taget flere år at ændre strukturen, er det foregået i relativ ubemærkethed.

Undtagelsen er de ændringer, der har skabt så meget uro i partiernes baglande, at proppen er sprunget af flasken. Så reagerer medierne.

Dansk Folketparti var de første til at gribe udfordringen og gennemføre en ny struktur i partiet. Det amtslige niveau røg ud med badevandet, og de 150 lokalforeninger blev lagt sammen ud fra princippet om én lokalafdeling i én kommune. Men det skete ikke uden modstand. For dermed mistede en række folk deres tillidsposter. Og det var ifølge Pia Kjærsgaard en væsentlig årsag til sidste års oprør, hvor partitoppen så sig nødsaget til at ekskludere en række lokalformænd og kommunalbestyrelsesmedlemmer under stor mediedramatik.

Siden har de fleste partier gennemført store ændringer. Socialdemokratiet, hvor flere amtsformænd gennem årene har udnyttet posten til at skabe debat om ikke mindst velfærd og EU, har f.eks. nedlagt sine 15 amtskredse til fordel for fem regionsorganisationer i stedet. De omkring 425 lokale partiforeninger bevares. Men hvis der er flere lokalafdelinger i en kommune, bliver der etableret en fællesledelse med én formand i spidsen. Samtidig har partiet valgt at slå de to mest magtfulde organer – hovedbestyrelse og forretningsudvalg – sammen til én partistyreelse med omkring 35 medlemmer.

De Konservative valgte på Landsrådet i september en helt anden struktur efter flere års forarbejde. De har slået 370 vælgerforeninger sammen til 98, så der nu er en i hver kommune. De bliver kernen i den nye partistruktur. De tidligere amtsorganisationer er nedlagt sammen med kredsforeningerne, hvis opgaver bliver flyttet over i vælgerforeninger. Samtidig bliver der oprettet 10 storkredse, hvis opgave primært bliver at koordinere folketingsvalgkampen. Desuden bliver hovedbestyrelsen slanket. De Radikale er ved at lande en lignende model.

Lektor i statskundskab ved Københavns Universitet, Lars Bille, forudser, at ændringerne fører til et fald i medlemstallet.

"Vi har jo erfaringer fra kommunalreformen i 1970, hvor man også rykkede rundt på de politiske partiers organisationer. Mange af medlemmer kunne dengang ikke finde sig til rette i den nye organisation. Der blev større afstand til foreningen. Og derfor sivede de ud af partiet. Derfor er det min forventning, at der vil ske et beskedent dyk i partiernes medlemsantal, og der vil nok komme en lidt mere turbulent periode for partierne på det lokale område i de kommende år, indtil man finder sin form igen," siger Lars Bille.

Ironisk nok har hovedkraften bag strukturreformen, Venstre, ikke tænkt sig at tage sin egen medicin. Reformen skal "styrke det lokale demokrati gennem stærke, bæredygtige kommuner," som Anders Fogh Rasmussen har formuleret det. Men ikke i hans eget parti.

V vil bevare alle sine små partiforeninger for at fastholde den lokale forankring de steder, hvor folk bor. Det blev slået fast på landsmødet i november, hvor partiets nye vedtægter blev vedtaget. Venstre har også fremover omkring 685 lokale partiforeninger.

MM

.....

Tager ikke sin egen medicin

Venstre vil opretholde sine 685 vælgerforeninger.